

Зав. кафедрой
родного языка
г. Даг. Огни.
М. П. Д. Р. /

СОШ №4 г. Даг. Огни.

**«Нормы оценок знаний,
умений и навыков учащихся
по азербайджанскому языку в
школах с русским языком
обучения»**

**Разработка учителя родного языка
Мирзахановой З.Н.**

2016 г.

Azərbaycan dilindən rus məktəblərində şagirdlərin bilik, bacarıq və vərdişlərinin qiymətləndirilməsi normaları.

Şagirdlərin bilik, bacarıq və vərdişlərini obyektiv, düzgün və vaxtlı-vaxtında qiymətləndirmək çox mühüm tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, təlimin keyfiyyətini yüksəltməkdə şagirdlərin məsuliyyətini artırır, təlim və əmək intizamına, ictimai intizama riayət etməyin vacibliyinə onların diqqətini cəlb edir, şagirdlərdə özlərinə, öz müsbət və mənfi cəhətlərini qiymətləndirə bilmələrinə, düzlük və doğruluğa tələbkarlıqlarını qüvvətləndirir.

Şagirdlərin yalnız o bacarıq və vərdişlərini yoxlamaq tələbi qarşıya qoyulur ki, müəllim həmin bacarıq və vərdişləri formaşdırmaq üçün təlimin əvvəlki pillələrində və ya yoxlama ərəfəsində müvafiq iş aparmış olsun. Azərbaycan dili dərslərində aşağıdakılar yoxlanılır:

- 1) dil haqqında əldə edilmiş biliklər,
- 2) orfoqrafiya və durğu işarələri vərdişləri,
- 3) nitq bacarıqları.

İMLALARIN HƏCMİ VƏ HESABA ALINMAYAN SƏHVLƏR.

İmla şagirdlərin orfoqrafik və durğu işarələri savadını yoxlamağın əsas formalarından biridir.

İmla üçün, əsasən rabitəli mətnlər seçilməsi məqsədəuyğundur. Mətnlər müasir ədəbi

dilin normalarına uyğun olmalıdır. İmlanın həcmi aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilir.

V-sinif üçün 80-90 söz, VI-sinif üçün 90-100 söz, VII-sinif üçün 100-110 söz, VIII-sinif üçün 110-130 söz, IX-sinif üçün 130-150 söz. Mətnin həcmi müəyyənləş-

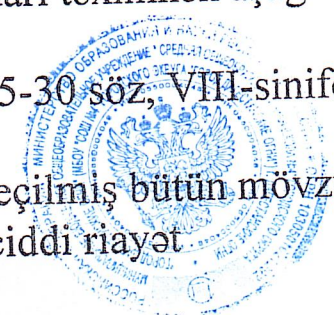
dirilərkən təkcə əsas mənalı sözlər yox köməkçi sözlərdə hesaba alınır.

Lügət üzrə yoxlama imlada yazılışı çətin sözləri şagirdlərin nə dərəcədə mənimsə-

dikləri yoxlanılır. Belə imlanın materialında sözlərin miqdarı təxminən aşağıdakı kimi ola bilər:

V-sinifdə 15-20 söz, VI-sinifdə 20-25 söz, VII-sinifdə 25-30 söz, VIII-sinifdə 30-35 söz, IX-sinifdə 35-40 söz.

Yoxlama imlalarında isə şagirdlərin hazırlıq səviyyələri keçilmiş bütün mövzular üzrə yoxlanılır. İmlanı diktə edərkən orfoepik normalara ciddi riayət edilməlidir. İmla

Yazılar yoxlanılarkən aşağıdakı qisimdən olan orfoqrafik və durğu işarələri səhvləri düzəldilməli, lakin qiymətləndirmədə hesaba alınmamalıdır:

1) sözlərin sətirdən sətərə keçirilməsi ilə əlaqədar səhvlər;
2) məktəb proqramına daxil edilməyən qaydalarla əlaqədar səhvlər (məsələn, cəm

şəkilçisi qəbul edən isimlərin böyük və kiçik hərflə yazılışında.

3) proqram materialı üzrə hələ öyrənilməmiş qaydalarla əlaqədar səhvlər;

4) üzərində hələ xüsusi olaraq iş aparılmamış yazılışı çətin sözlərlə əlaqədar səhvlər;

5) ofoqrafiyamızda açıq-aşkar mübahisəli olan və mətbuatda ikiliyə yol verilməsi

ilə əlaqədar səhvlər; buraya başlıca olaraq aşağıdakılar daxildir:

a) idi, imiş hissəciklərinin saitle bitən sözlərdən sonra bitişik yazılışı (biləydi, körpəy-miş və s.);

b) klasik ədəbiyyatdan gətirilən nümunələrdə müasir dilimizin orfoqrafiyasına uyğun gəlməyən və ya müasir dilimizdə işlənməyən sözlərin yazılışında yol verilən səhvlər;

6) fəli bağlamalardan sonra vergülün işlədilməsi ilə əlaqədar səhvlər;

7) müəllifin öz üslubuna məxsus işlətdiyi durğu işarələrində yol verilən səhvlər. Açıq-aşkar mexaniki xarakter daşıyan səhvləri də (hərflə buraxma, hərflə artırma və s.) müəllim düzəltməli, lakin yazı işini qiymətləndirərkən nəzərə almalıdır (məsələn, kitab əvəzinə "titab", dəniz əvəzinə "dənz" və s.)

İmlanın qiymətləndirilməsində səhvlərin xarakterini də nəzərə almaq vacibdir. Bu baxımdan kobud olmayan, yəni şagirdin savadlılıq dərəcəsini müəyyən etməkdə bir o qədər də əhəmiyyətli rol oynamayan səhvləri fərqləndirmək lazımdır. Kobud olmayan iki səhv bir səhv kimi hesaba alınır.

Kobud olmayan səhvlərə aşağıdakılardır:

1) qaydalara aid istisnalıqlarla əlaqədar səhvlər;

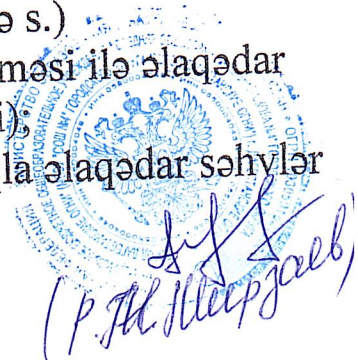
2) mürəkəb adlarda böyük hərfin yazılışı ilə əlaqədar səhvlər;

3) mətndə bir orfoqramın bir yerdə düzgün, başqa yerdə isə yanlış yazılması ilə əlaqədar səhvlər;

4) fars-ərəb və Avropa mənşəli xüsusi isimlərin yazılışında yol verilən səhvlər (məsələn, Şeyx Nəsrullah-Şeyx Nəsrulla, İsgəndər-İskəndər və s.)

5) bu və ya digər durğu işarəsinin, əvəzinə, başqasının işlədilməsi ilə əlaqədar səhvlər (məsələn, əlavələrdə tire əvəzinə, vergülün işlədilməsi);

6) bir-birini tamamlayan durğu işarələrindən birini buraxmaqla əlaqədar səhvlər

(P. M. Həsənov)

(məsələn, cümlənin ortasında gələn xitab və ya ara sözdə yalnız bir vergülün işlədilməsi, dırnaq işarələrindən birinin unudulması və s.)

Eynicinsli (təkrar) və ya eynitipli səhvləri də xarakterinə görə bir-birindən fərqləndirmək lazımdır. Əgər buraxılan səhv eyni sözdə təkrar xarakterini daşıyarsa, eynicinsli səhv hesab olunur. Eyni qaydaya müxtəlif sözlərdə riayət edilməmişsə, belə səhvlər eynitipli sayılır. Məsələn, da, də bağlayıcısı müxtəlif sözlərdən sonra bitişik yazılmışsa, yaxud q-nın ğ-yə keçməsi qaydasına müxtəlif sözlərdə riayət edilməmişsə, bunlar eynitipli səhvlər hesaba alınır.

3 eynitipli səhv bir səhv hesab olunur, bunların sayı üçdən artıq olduqda isə, sonrakıların hər biri ayrıca bir səhv kimi hesaba alınır.

Yazılışı çətin sözlərdən bu və ya digərində 2 və daha artıq səhvə yol verildikdə onlar bir səhv hesab olunur.

İmlada şagirdin 5-dən artıq düzəlişi olduqda yazının qiyməti bir bal aşağı salınır.

İmla yazıları aşağıdakı kimi qiymətləndirilir.

“5” qiymət səhvsiz yazıya, eləcə də bir kobud olmayan orfoqrafik və ya durğu işarəsi olan yazıya verilir.

“4” qiymət 3 orfoqrafik və durğu işarəsi, yaxud 2 orfoqrafik 4 durğu işarəsi olan yazıya verilir.

“3” qiymət 4 orfoqrafik 5 durğu işarəsi, yaxud 3 orfoqrafik 6 durğu işarəsi, yaxud

7-8 orfoqrafik və 1-2 durğu işarəsi səhvi olan yazıya da “3” qiymət verilməsi mümkün hesab edilir.

“2” qiymət 7 orfoqrafik və 7 durğu işarəsi, yaxud 8 orfoqrafik 3-4 durğu işarəsi, yaxud 9 orfoqrafik səhvi olan yazıya verilir.

Səhvlərin sayı “2” qiymət üçün müəyyən edilmiş həddi keçdikdə imla “1” balla qiymətləndirilir.

Səhvlərin miqdarı ilə əlaqədar variantlarda müəyyən həddi gözləmək bacib şərtlərdən hesab olunur. Bu hədd orfoqrafik səhvlərin mümkün sayına görə müəyyən edilir. Belə ki, 2-4 orfoqrafik səhv (əgər 3-dən artıq düzəliş yoxdursa) “4” qiymət üçün, 7-8 orfoqrafik səhv “3” qiymət üçün, 9 orfoqrafik səhv “2” qiymət üçün son hədd sayılır. Orfoqrafik səhvlər həmin həddi keçdikdə imlanın qiyməti dəyişilməlidir.

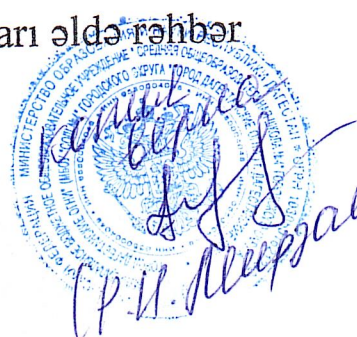
Lüğət üzrə yoxlama imlanın qiymətləndirilməsində aşağıdakıları əldə rəhbər tutmaq tövsiyə olunur:

Heç səhvi olmayan belə imlaya “5” qiymət verilir.

Yalnız 1-2 səhvi olan imlaya (lüğət üzrə) “4” qiymət verilir.

Yalnız 3-4 səhvi olan imlaya “3” qiymət verilir.

Yalnız 5-6 səhvi olan imlaya “2” qiymət verilir.

Səhvərin miqdarı bundan artıq olduqda isə “1” balla qiymətləndirilir.

İFADƏ VƏ İNŞANIN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ.

İfadə və inşa şagirdlərin nitq hazırlığını, fikri düzgün və ardıcıl şəkildə ifadə etmək bacarıqlarını yoxlamağın əsas formalarıdır.

V-IX siniflərdə ifadə və inşalar proqramın “Rabitəli nitq bacarıqlarının inkişafı” bölməsinin tələblərinə uyğun olaraq aparılır.

Geniş ifadə üzrə mətnin təxmini həcmi: V sinifdə 100-150 söz, VI sinifdə 150-200 söz, VII sinifdə 200-250 söz, VIII sinifdə 250-300 söz, IX sinifdə 300-350 söz.

Sınıf inşaları üçün aşağıdakı təxmini həcm məsləhət görülür:

V sinifdə 0,5 səhifə, VI sinifdə 1 səhifə, VII sinifdə 1,5 səhifə, VIII sinifdə 2 səhifə

XII sinifdə 2,5 səhifə, X-XI siniflərdə 3-3,5 səhifə

İfadə və inşalar vasitəsilə şagirdlərin 1) mövzunu açmaq bacarıqları; 2) dil vasitələrinin istifadə bacarıqları 3) dil normaları və düzgün yazı qaydalarına aid verdişləri yoxlanılır.

Bütün ifadə və inşalara iki qiymət verilir: əvvəlinci qiymət inşanın məzmununa və nitq tərkibinə aid edilir; sonrakı qiymət isə yazı işinin savad səviyyəsinə, yəni onun orfoqrafiyasına verilir. Hər iki qiymət şagirdlərə Azərbaycan dilindən verilən qiymətlər hesabında nəzərdə tutulur.

İnşaların qiymətləndirilməsinə dair cədvəl

Qiymət	Qiymətləndirilmənin kateqoriyaları.	
	Məzmun və nitqə görə	Savadlılığa görə
“5”	1. Yazı işinin məzmunu mövzuya tam uyğundur. 2. Faktik səhvlər yoxdur. 3. Məzmunun ifadəsində ardıcılıq gözlənilmişdir 4. Yazı işinin dili lüğət və qrammatik konstruksiyalarla zənginliyinə görə fərqlənir. 5. Yazı işində məzmunla əlaqədar 1 səhv və	Səhvlərin həddi: 1 orfoqrafik və ya 1 durğu işarəsi səhvi və ya 1 qrammatik səhv.

4	1. Yazı işinin məzmunu əsasən mövzuya uyğundur, lakin mövzudan bir qədər kənara çıxılmışdır. 2. Yazıda 1-2 kobud olmayan faktik səhvə yol verilmişdir. 3. Fikrin ifadəsində ardıcılığın gözlənilməsi bəzi hallarda pozulmuşdur. 4. Yazı işinin dili lüğət və qrammatik cəhətdən kifayət qədər rəngarəngdir. 5. Mətn vahid üslubda yazılmışdır və ifadəliyinə görə fərqlənir.	Səhvlərin həddi: 4 orfoqrafik və 3 durğu işarəsi. Yaxud 3 orfoqrafik 5 durğu işarəsi.
“3”	1. Mövzudan xeyli kənara çıxılmışdır. 2. Yazıda ən çoxu 5-6 faktik səhvə yol verilmişdir. 3. Yazı işində vahidlik pozulmuşdur, ifadəlik zəifdir.	Səhvlərin həddi: 5 orfoqrafik 5 durğu işarəsi;

